ELTE-IK Matematikai alapok 2020. őszi félév 20. Mátrixok sajátértékei és sajátvektorai az "Órai feladatok" szakasz 1a., 1b., 1c., 1d. feladatainak megoldása (írta: Pap Viktória)

20.2.1. Órai feladatok / 1.a

$$A = \begin{bmatrix} 2 & -1 & -1 \\ 3 & -2 & -3 \\ -1 & 1 & 2 \end{bmatrix}$$

Elsőként számítsuk ki a következő determinánst (kifejtés pl. az első oszlop szerint):

$$det(A - \lambda I) = \begin{vmatrix} 2 - \lambda & -1 & -1 \\ 3 & -2 - \lambda & -3 \\ -1 & 1 & 2 - \lambda \end{vmatrix}$$

$$det(A - \lambda I) = (2 - \lambda) * \left[(-2 - \lambda)(2 - \lambda) - (-3)(1) \right] -$$

$$-(3) * \left[(-1)(2 - \lambda) - (-1)(1) \right] +$$

$$(-1) * \left[(-1)(-3) - (-1)(-2 - \lambda) \right]$$

$$det(A - \lambda I) = (-2 - \lambda)(2 - \lambda)^2 + 3(2 - \lambda) + 3(2 - \lambda) - 3 - 3 - (-2 - \lambda) =$$

$$= (-2 - \lambda)(2 - \lambda)^2 + 3(2 - \lambda) + 3(2 - \lambda) - 3 - 3 + (2 + \lambda) =$$

$$= -\lambda^3 + 2\lambda^2 - \lambda =$$

$$= -\lambda(\lambda^2 - 2\lambda + 1) =$$

$$= -\lambda(\lambda - 1)^2 = 0$$

Ennek a harmadfokú egyenletnek a megoldásai a következők:

- $\bullet \ \lambda_1 = 0$
- $\lambda_2 = 1$
- $\lambda_3 = 1$

Ezek alapján az algebrai multiplicitások:

- $a(\lambda_1) = 1$
- $a(\lambda_2) = 2$
- 1. $\lambda_1=0$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_1 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 2 & -1 & -1 \\ 3 & -2 & -3 \\ -1 & 1 & 2 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$2x_1 - x_2 - x_3 = 0$$
$$3x_1 - 2x_2 - 3x_3 = 0$$
$$-x_1 + x_2 + 2x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_2 = 2x_1 - x_3$$
$$3x_1 - 2(2x_1 - x_3) - 3x_3 = 0$$
$$-x_1 + (2x_1 - x_3) + 2x_3 = 0$$

Ebből már csak a második kettő egyenlet marad:

$$-x_1 - x_3 = 0$$
$$x_1 + x_3 = 0$$

Innen kifejezhető pl. x_3 : $x_3 = -x_1$, ekkor $0 * x_1 = 0$. Így kaptunk egy darab szabad paramétert, az x_1 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 \in \mathbb{R}$
- $x_3 = -x_1$
- \bullet $x_2 = 2x_1 + x_1 = 3x_1$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ 3x_1 \\ -x_1 \end{bmatrix} = x_1 \begin{bmatrix} 1 \\ 3 \\ -1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_1}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_1) = dim W_{\lambda_1} = 1$$

2. $\lambda_1 = 1$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_2 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 1 & -1 & -1 \\ 3 & -3 & -3 \\ -1 & 1 & 1 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$x_1 - x_2 - x_3 = 0$$

$$3x_1 - 3x_2 - 3x_3 = 0$$

$$-x_1 + x_2 + x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_1 = x_2 + x_3$$
$$0x_2 + 0x_3 = 0$$
$$0x_2 + 0x_3 = 0$$

Így kaptunk két darab szabad paramétert, pl. az x_2 és x_3 -at, vagyis a megoldások a következők:

- $x_2 \in \mathbb{R}$
- $x_3 \in \mathbb{R}$
- $x_1 = x_2 + x_3$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_2 + x_3 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} = x_2 \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix} + x_3 \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_2}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_2) = dim W_{\lambda_2} = 2$$

Mivel

λ	0	1
$a(\lambda)$	1	2
$g(\lambda)$	1	2

így létezik sajátvektorokból álló bázis:

$$\begin{bmatrix} 1 \\ 3 \\ -1 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 0 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

20.2.1. Órai feladatok / 1
b.

$$A = \begin{bmatrix} 1 & -1 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \\ 0 & -1 & 2 \end{bmatrix}$$

Elsőként számítsuk ki a következő determinánst (kifejtés pl. az első oszlop szerint):

$$det(A - \lambda I) = \begin{vmatrix} 1 - \lambda & -1 & 1\\ 1 & 1 - \lambda & -1\\ 0 & -1 & 2 - \lambda \end{vmatrix}$$

$$det(A - \lambda I) = (1 - \lambda) * \left[(1 - \lambda)(2 - \lambda) - (-1)(-1) \right] - 1 * \left[(-1)(2 - \lambda) - (-1)(1) \right] + 0 * \left[(-1)(-1) - (1 - \lambda)(1) \right]$$

$$det(A - \lambda I) = (2 - \lambda)(1 - \lambda)^{2} - 1(1 - \lambda) + (2 - \lambda) - 1 =$$

$$= (2 - \lambda)(1 - \lambda)^{2} - 1(2 - \lambda) + (2 - \lambda) =$$

$$= (2 - \lambda)\left[(1 - \lambda)^{2} - 1 + 1\right] =$$

$$= (2 - \lambda)(1 - \lambda)^{2} = 0$$

Ennek a harmadfokú egyenletnek a megoldásai a következők:

- $\lambda_1 = 1$
- $\lambda_2 = 1$
- $\lambda_3 = 2$

Ezek alapján az algebrai multiplicitások:

- $a(\lambda_1) = 2$
- $a(\lambda_2) = 1$
- 1. $\lambda_1 = 1$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_1 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 0 & -1 & 1 \\ 1 & 0 & -1 \\ 0 & -1 & 1 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-x_2 + x_3 = 0$$
$$x_1 - x_3 = 0$$
$$-x_2 + x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_3 = x_2$$

 $x_1 - x_2 = 0 \rightarrow x_1 = x_2$
 $0x_2 = 0$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_2 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_2 \in \mathbb{R}$
- $x_2 \in \mathbb{R}$
- $x_2 \in \mathbb{R}$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_2 \\ x_2 \\ x_2 \end{bmatrix} = x_2 \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_1}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_1) = dim W_{\lambda_1} = 1$$

2. $\lambda_2=2$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_2 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} -1 & -1 & 1 \\ 1 & -1 & -1 \\ 0 & -1 & 0 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-x_1 - x_2 + x_3 = 0$$

$$x_1 - x_2 - x_3 = 0$$

$$-x_2 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$-x_1 + x_3 = 0 \rightarrow x_3 = x_1$$

 $x_1 - x_3 = 0 \rightarrow 0 x_1 = 0$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_1 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 \in \mathbb{R}$
- $0 * x_1 \in \mathbb{R}$
- $x_1 \in \mathbb{R}$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ 0x_1 \\ x_1 \end{bmatrix} = x_1 \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_2}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_2) = dim W_{\lambda_2} = 1$$

Mivel

λ	2	1
$a(\lambda)$	2	1
$g(\lambda)$	1	1

Mivel $g(\lambda_1) < a(\lambda_1)$, ezért nem létezik sajátvektorokból álló bázis.

20.2.1. Órai feladatok / 1c.

$$A = \begin{bmatrix} 1 & -1 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \\ 2 & -1 & 0 \end{bmatrix}$$

Elsőként számítsuk ki a következő determinánst (kifejtés pl. az első oszlop szerint):

$$det(A - \lambda I) = \begin{vmatrix} 1 - \lambda & -1 & 1\\ 1 & 1 - \lambda & -1\\ 2 & -1 & -\lambda \end{vmatrix}$$

$$det(A - \lambda I) = (1 - \lambda) * \left[(1 - \lambda)(-\lambda) - (-1)(-1) \right] - 1 * \left[(-1)(-\lambda) - (-1)(1) \right] + 2 * \left[(-1)(-1) - (1 - \lambda)(1) \right]$$

$$det(A - \lambda I) = (-\lambda)(1 - \lambda)^2 - 1(1 - \lambda) - \lambda - 1 + 2 - 2(1 - \lambda) =$$

$$= (-\lambda)(1 - \lambda)^2 - 1(1 - \lambda) + (1 - \lambda) - 2(1 - \lambda) =$$

$$= (1 - \lambda)\left[(1 - \lambda)(-\lambda) - 2\right] =$$

$$= (-1)(\lambda - 1)(1 + \lambda)(\lambda - 2) = 0$$

Ennek a harmadfokú egyenletnek a megoldásai a következők:

•
$$\lambda_1 = 2$$

•
$$\lambda_2 = 1$$

•
$$\lambda_3 = -1$$

Ezek alapján az algebrai multiplicitások:

- $a(\lambda_1) = 1$
- $a(\lambda_2) = 1$
- $a(\lambda_3) = 1$

1. $\lambda_1 = 2$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_1 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} -1 & -1 & 1 \\ 1 & -1 & -1 \\ 2 & -1 & -2 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-x_1 - x_2 + x_3 = 0$$

$$x_1 - x_2 - x_3 = 0$$

$$2x_1 - x_2 - 2x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_3 - x_2 = x_1$$

 $x_3 - x_2 - x_2 - x_3 = 0 \rightarrow -2x_2 = 0 \rightarrow x_2 = 0$
 $0 = 0$

Visszahelyettesítve az 1. egyenletbe x_2 -t:

$$x_3 = x_1$$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_1 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 \in \mathbb{R}$
- 0
- $x_1 \in \mathbb{R}$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ 0 \\ x_1 \end{bmatrix} = x_1 \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_1}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$q(\lambda_1) = dim W_{\lambda_1} = 1$$

2. $\lambda_2=1$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_2 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 0 & -1 & 1 \\ 1 & 0 & -1 \\ 2 & -1 & -1 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-x_2 + x_3 = 0$$
$$x_1 - x_3 = 0$$
$$2x_1 - x_2 - x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_2 = x_3$$

 $x_1 - x_2 = 0 \rightarrow x_1 = x_2 = x_3$
 $0 = 0$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_1 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 \in \mathbb{R}$
- $x_1 \in \mathbb{R}$
- $x_1 \in \mathbb{R}$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ x_1 \\ x_1 \end{bmatrix} = x_1 \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_2}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_2) = dim W_{\lambda_2} = 1$$

3. $\lambda_3 = -1$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_3 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 2 & -1 & 1 \\ 1 & 2 & -1 \\ 2 & -1 & 1 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$2x_1 - x_2 + x_3 = 0$$
$$x_1 + 2x_2 - x_3 = 0$$
$$2x_1 - x_2 + x_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_2 = 2x_1 + x_3$$

$$x_1 + 2(2x_1 + x_3) - x_3 = 0 \to 5x_1 + x_3 = 0 \to x_3 = -5x_1$$

$$2x_1 - (2x_1 + x_3) + x_3 = 0 \to 0x_1 + 0x_3 = 0$$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_1 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 \in \mathbb{R}$
- $x_3 = -5x_1$
- $x_2 = 2x_1 5x_1 = -3x_1$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} x_1 \\ -3x_1 \\ -5x_1 \end{bmatrix} = x_1 \begin{bmatrix} 1 \\ -3 \\ -5 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_3}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_3) = dim W_{\lambda_3} = 1$$

Mivel

Mivel $g(\lambda_i) = a(\lambda_i)$ (ha i = 1, 2, 3), ezért létezik sajátvektorokból álló bázis, mely a következő:

$$\begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 1 \\ -3 \\ -5 \end{bmatrix}$$

20.2.1.Órai feladatok / 1d.

$$A = \begin{bmatrix} 1 & -1 & -1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 3 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Elsőként számítsuk ki a következő determinánst (kifejtés pl. az első oszlop szerint):

$$det(A - \lambda I) = \begin{vmatrix} 1 - \lambda & -1 & -1 \\ 1 & 1 - \lambda & 0 \\ 3 & 0 & 1 - \lambda \end{vmatrix}$$

$$det(A - \lambda I) = (1 - \lambda) * \left[(1 - \lambda)(1 - \lambda) - (0)(0) \right] - 1 * \left[(-1)(1 - \lambda) - (-1)(0) \right] +$$

$$+3 * \left[(-1)(0) - (1 - \lambda)(-1) \right]$$

$$det(A - \lambda I) = (1 - \lambda)^3 + (1 - \lambda) + 3(1 - \lambda) =$$

$$= (1 - \lambda)^3 + 4(1 - \lambda) =$$

$$= (1 - \lambda) \left[(1 - \lambda)^2 + 4 \right] =$$

$$= (1 - \lambda) \left[\lambda^2 - 2\lambda + 5 \right] = 0$$

Ennek a harmadfokú egyenletnek a megoldásai a következők:

- $\lambda_1 = 1$
- $\lambda_2 = 1 + 2i$
- $\lambda_3 = 1 2i$

Ezek alapján az algebrai multiplicitások:

- $a(\lambda_1) = 1$
- $a(\lambda_2) = 1$
- $a(\lambda_3)=1$

1. $\lambda_1=1$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_1 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 0 & -1 & -1 \\ 1 & 0 & 0 \\ 3 & 0 & 0 \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-x_2 - x_3 = 0$$
$$x_1 = 0$$
$$x_1 = 0$$

A fentieket felhasználva:

$$x_3 = -x_2$$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_2 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 = 0$
- *x*₂
- $x_3 = -x_2$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} 0 \\ x_2 \\ -x_2 \end{bmatrix} = x_2 \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ -1 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_2}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_2) = dim W_{\lambda_2} = 1$$

2. $\lambda_2 = 1 + 2i$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_2 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} -2i & -1 & -1 \\ 1 & -2i & 0 \\ 3 & 0 & -2i \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifejtve:

$$-2ix_1 - x_2 - x_3 = 0$$
$$x_1 - 2ix_2 = 0$$
$$3x_1 - 2ix_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_3 = -2ix_1 - x_2$$

 $x_1 = 2ix_2$
 $3x_1 - 2i(-2ix_1 - x_2) = -x_1 + 2ix_2 = 0x_1 = 0$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_2 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $\bullet \ x_1 = 2ix_2$
- $x_2 \in \mathbb{R}$
- $x_3 = 3x_2$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} 2ix_2 \\ x_2 \\ 3x_2 \end{bmatrix} = x_2 \begin{bmatrix} 2i \\ 1 \\ 3 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_2}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$q(\lambda_2) = dim W_{\lambda_2} = 1$$

3. $\lambda_3 = 1 - 2i$ esetén a következő egyenletrendszert kell megoldani:

$$(A - \lambda_3 I)x = 0$$

Az egyenletrendszer mátrixalakban:

$$\begin{bmatrix} 2i & -1 & -1 \\ 1 & 2i & 0 \\ 3 & 0 & 2i \end{bmatrix} x = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix}$$

Kifeitve:

$$2ix_1 - x_2 - x_3 = 0$$
$$x_1 + 2ix_2 = 0$$
$$3x_1 + 2ix_3 = 0$$

Az egyenletrendszer többféleképpen meg lehet oldani, ebben a segédanyagban a behelyettesítő módszerrel fogunk dolgozni:

$$x_3 = 2ix_1 - x_2$$

 $x_1 + 2ix_2 = 0 \rightarrow x_1 = -2ix_2$
 $3x_1 + 2i(2ix_1 - x_2) = 0 \rightarrow 0x_2 = 0$

Így kaptunk egy darab szabad paramétert, pl. az x_2 -et, vagyis a megoldások a következők:

- $x_1 = -2ix_2$
- $x_2 \in \mathbb{R}$
- $x_3 = 3x_2$

Ezek után a sajátvektorok is felírhatók:

$$x = \begin{bmatrix} -2ix_2 \\ x_2 \\ 3x_2 \end{bmatrix} = x_2 \begin{bmatrix} -2i \\ 1 \\ 3 \end{bmatrix} \to W_{\lambda_3}$$

A sajátaltér dimenziója pedig ezek alapján:

$$g(\lambda_3) = dim W_{\lambda_3} = 1$$

Mivel

λ	0	1	-1
$a(\lambda)$	1	1	1
$g(\lambda)$	1	1	1

Mivel $g(\lambda_i) = a(\lambda_i)$ (ha i = 1, 2, 3), ezért létezik sajátvektorokból álló bázis, mely a következő:

$$\begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ -1 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} 2i \\ 1 \\ 3 \end{bmatrix}, \begin{bmatrix} -2i \\ 1 \\ 3 \end{bmatrix}$$